

ZPRÁVY

ČESKÉ SPOLEČNOSTI RUKOPISNÉ

9

Řada: VII

ISSN 1213-9033

Listopad 2013

Obsah

Čl á n k y

Radomil Šolc: <i>Kapitola z historie Kde domov můj</i>	189
Jiří Urban: <i>Plzeň a století Rukopisů</i>	192
Zdenko F. Daneš: <i>Latinská slova ženského tvaru, ale mužského významu</i>	196
Dana Mentzlová: <i>Hankův převod RKZ do nové češtiny</i>	201
Jiří Beránek: <i>Život a dílo Josefa Ladislava Piče</i> <i>v kontextu archeologie a RKZ</i>	207
Jiří Urban: <i>Jak byl svět zklamán</i>	211
Recenze	213
Členské zprávy	218
Drobné zprávy	219

Kapitola z historie *Kde domov můj*

RADOMIL ŠOLC

Národní hymna *Kde domov můj* bude roku 2014 oslavovat kulaté výročí: uplyne jedno sto a osmdesát let od chvíle, co slepý potulný pěvec Mareš z prken, co znamenají svět, překvapil svoje posluchače Škroupovou písní složenou v roce 1834 na Tylova slova. Podle pověsti se tak mělo stát u lože jeho těžce nemocné manželky¹⁾.

Je téměř nepochopitelné, jak tehdy uchopila Čechy za srdce, že ještě po devadesáti a pěti letech mohla být píseň prohlášena mladou Československou republikou za národní hymnu. Mezi jejími nadšenými obdivovateli byli i tací, kteří něco věděli o její druhé strofě, končící, že „zde má slavné plémě Čechů svůj domov“. Tedy žádné halasné roztrubování o nastávajících dnech slávy, u jichž bude země napojena krví tyranů. Ani, že se staneme pány na moři, ba dokonce, že máme být na světě nade všemi.

Jeň malá odbočka. O rok později Škroup vytvořil – žel bez zvláštní odezvy – operu *Libuřin sňatek*.

Ale přesto, či právě proto, ta chudá a prostičká píseň nedala spát českým poetům. K dílku postupně přirůstaly nové sloky, alespoň trošku „zbohatýřující“ jeho původní znění s náměty odvážněji navazujícími na slavné verše Rukopisu královédvorského²⁾.

Jeň slyšme. Hned v první pětici nových slok se pje mimo jiné:

Zde jsem učil se Boha znát,
co dítě otcem svým ho zvat ...
jazyk to Jana, Václava,
jich to odkaz a oslava:
řeč, již Lumír a Zábój zpíval,
až Vyšehrad se tím ozýval,
to jest posud i mám hlasem –
já mezi Čechy doma jsem.

¹⁾ František Jan Škroup (1801–1862), Josef Kajetán Tyl (1808–1856). Jejich hra *Fidlovačka aneb žádný hněv a žádná rvačka* byla poprvé provedena 21. prosince téhož roku.

²⁾ Kovářik-Sladký J.: *Český hláhol, věnec písní československých*. Třebíč na Moravě, Nakladatel Jindřich Lorenz 1897.

Známka *Kde domov můj* vydaná roku 1934 ke 100. výročí vzniku hymny. Námětem je kresba Josefa Mánesa.

V další sedmé sloce je poznámka také o německém dubisku, ale poté je už jen veleben Otakar, Karel, Prokop. Navíc tvrdí, že

Českým zpěvem Balt pohanský
zákon uslyšel křesťanský:
českým mečem před Tatary
obhájen byl rozkvět jarý
osvěty a svobody.

Jiný pokračovatel byl ještě věcnější. Přidal čtyři sedmiverší, z nichž nás může nejvíce zajímat:

Kde vlast' je má?
Znáš té země hory, doly,
kde byl vítěz nad Mongoly,
když se vrátil z bitky k nim,
věncem vítám bobkovým?
Tam v těch horách, tam v těch dolích
věčně drahá vlast' je má!

I jinde je v pěti slokách opěván český místopis. Ve čtvrté z nich nalezneme navíc úryvek znovu vzpomínající bájného Jaroslava:

Kde vlast' je má, kde domov můj?
Tam, kde Karlovy jsou Vary,
tam, kde vítěz nad Tatary,
jemuž patří všechna čest,
mezi bratry zrozen jest ...

Rozpomínka pátá je opět věnována naší minulosti, modrým horám, Krkonošům a Šumavě s jejich ručejemi. Básník je opěvovav, dále zpívá:

Kde Vltavská pne se skála,
Na níž matka králů stála,
 Vyšehrad se v zlatě skvěl,
 pod níž Lumír písňě pěl:
Ona země slávohlasná
Má jest vlast a domov můj!

Po stopách naší hymny kráčely ještě další a další písňě druhé poloviny devatenáctého věku; nejenom, jak „bujná moravská orlice pestrá, lva bílého věrná sestra, snášela s ním nehodu, cítí teď s ním pohodu“, ale i:

Tam, kde slavných předků těla
 hrobí povltavský ráj,
Zabojů kde píseň zněla,
 zpěvem šumí každý háj.

Jejich věnec je poeticky uzavírán ozvěnami připomínajícími ve svou slokách velké Oldřichovo vítězství. Hned první z nich je na ně vzpomínkou:

Vltavo ty modrotoká,
 proč tak velmi pospícháš?
kvapíš kolem Vyšehradu
 a dál městem ubíháš!

Co říci závěrem? Nemůžeme nevzpomenout na knihtiskaře Antonína Kasalého ze západomoravských Dačic, jenž po velkolepé národní popravě RKZ provedené profesorem Gebauerem, hbitě vytiskl písňě Kovářika-Sladkého. Současně s věšteckými verši: „Bývali Čechové ... jak se měníte: buďte zas rekové, jak vás znal svět.“

Plzeň a století Rukopisů

JIŘÍ URBAN

V Plzni se letos uskutečnily tři výstavy se vztahem k fikcím a mystifikacím. Jednu s názvem *Historické fikce a mystifikace v české kultuře 19. století* připravila ve svých prostorách Studijní a vědecká knihovna plzeňského kraje a nabídla návštěvníkům poměrně rozsáhlý výběr literatury 19. století převážně k rukopisné problematice. Západočeské muzeum se zapojilo výstavou *Lepší než skutečnost – Mystifikace a fikce v české (a plzeňské) společnosti 19. století*.

Nejrozsáhlejší expozici s názvem *Svět chce být klamán* nabídla Západočeská galerie ve výstavních prostorách v Pražské ulici 13. Výstava měla tři části, ta první byla výlučně věnována výtvarným dílům inspirovaným Rukopisy. Druhá část byla počtem svých exponátů mnohem skromnější, a nesla pojmenování *Iluzivní atrakce: modernita jako prostředí pro hru a klam*. Zde byl důraz položen na nové technické prostředky umožňující netradiční způsob vidění. Závěrečná část výstavy nazvaná *Stejně obrazy, jiné dějiny* nabídla asi dvacet pět exponátů. Především to byly obrazy s historickou tematikou s připojeným výkladem, který se ovšem odlišoval od toho tradičního. Kromě obrazů byly zde též artefakty jiného druhu.

Všechny jmenované výstavy byly organisovány v rámci letošního sympozia k problematice 19. století. Toto téma je předmětem dlouhodobého projektu, jehož počátky sahají do roku 1981, kdy upynulo právě pět let od oponentury Kriminálního ústavu, která odmítla interpretace spisovatele Ivanova a jeho týmu, čímž literární produkty prominentního spisovatele dostaly punc fikcí a mystifikací. První symposium z roku 1981 neslo název *Historické vědomí v českém umění 19. století*. To letošní, v pořadí 33., bylo pojmenováno *Historické fikce a mystifikace v české kultuře 19. století*.

Řadu podrobností o tomto projektu poskytují texty na internetu a jednotlivé příspěvky symposií jsou vesměs dostupné ve sbornících, dostupných na knižním trhu. Výjimkou je sborník k sympoziu z roku 1992 *Český dnešek a české 19. století. Máme se stydět za své 19. století?*. Jak uvádí Taťána Patrasová, ve svém článku na webových stránkách www.plzensympozium.cz, tento sborník se nepodařilo vydat. Lze se domnívat, že zde třeba zapůsobily i nějaké pochybnosti nebo nestejná míra stýdlivosti anebo potíže finanční.

Plzeňská smpozia nejsou ovšem lokální plzeňskou záležitostí. Na jejich pořádání se dnes podílí řada kulturních, vědeckých a vzdělávacích institucí. Vydávání sborníků se v současné době těší podpoře Grantové agentury České republiky, Grantové agentury Akademie věd, grantů Filosofické fakulty UK, Pedagogické fakulty UK, Nadačního fondu Obce spisovatelů, Ministerstva školství i nakladatelství Konias Latin Press.

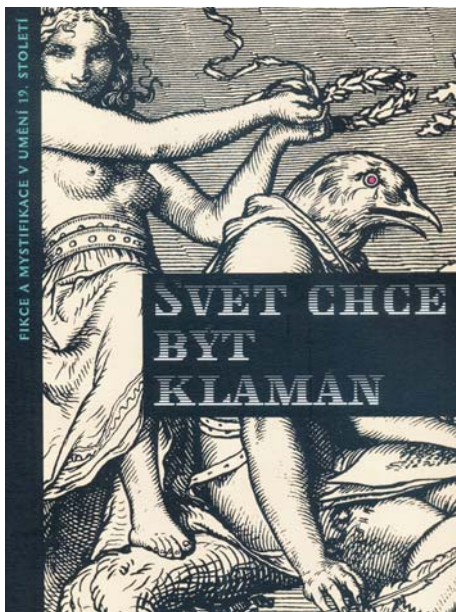
Při letmém pohledu na příspěvky dosavadních symposií je zarážející, že téma Rukopisů se vyskytuje značně sporadicky. Teprve to letošní se našemu tématu intenzivněji věnuje ve více statích. Můžeme zatím usuzovat z pouhého názvu příspěvku anebo orientace autora v případech, kdy titul přednášky je širěji koncipovaný:

- PhDr. Jiří Rak, Ph.D.: *Mystifikace v české vlastenecké společnosti.*
- Prof. PhDr. Roman Prahel, CSc., Mgr. Pavla Machalíková: *František Horčíčka – malíř, restaurátor, konzervátor, falzifikátor.*
- PhDr. Dalibor Dobiáš, Ph.D.: *První ohlasy RKZ v české a českoněmecké literatuře.*
- Mgr. Petr Píša: *Druhá část Rukopisu královédvorského a jeho nálezce Antonín Pflieger Kopidlanský.*
- Prof. PhDr. Xavier Galmiche: *Francouzské překlady RKZ.*
- David L. Cooper, PhD.: *Translation and Mystification in Hanka's Prostonárodní Srbská muza and Pushkins Pěsni zapadlých Slavjan*

Můžeme doufat, že příslušný sborník se podaří již brzy vydat a poskytne materiál k přemítání zájemcům, kteří neměli možnost příspěvku vyslechnout.

Ale vraťme se ještě ke zmíněným výstavám. Na té ve vědecké knihovně bylo snad nejpозорuhodnější, že zde nebyl prezentován text článku Ladislava Dolenského z Listů filologických, v němž autor oznámil světu, že se Václav Hanka podepsal kryptogramem Hanka Fecit do Rukopisu zelenohorského. Tento skutečný a zřejmě největší klam 19. století, který zásadním způsobem usměrnil veřejné mínění o Václavu Hankovi a o pravosti Rukopisů, by mezi mystifikacemi jistě obhájil důstojné místo. Pomíjivost této expozice bohužel nebyla umenšena nějakou tiskovinou, která by neklamným způsobem poskytla svědectví o vystavených a nevystavených dokumentech.

Mnohem větší pozornosti se zjevně těšila výstava v Západočeské galerii. Na rozdíl od oné v knihovně, byl k této vyhotoven bohatý katalog. Bohatý na ilustrace a na myšlenky, z nichž některé si zde připomeneme. Jeho úvodní část od Markéty Dlábkové je výstižně nazvána Století Rukopisů. Kromě zasvěceného výkladu, o výtvarných aktivitách inspirovaných Rukopisy v 19. století, přináší i četné reprodukce vystavených exponátů. Žádné útoky na Rukopisy se v této části katalogu a výstavě nevyskytují.

Motiv z plakátu k výstavě *Svět chce být klamán* ve výstavní síni „13“ Západočeské galerie, Pražská 13.

Přátele Rukopisů může zvláště interesovat třetí část katalogu, kde autoři Jiří Rak a Vít Vlnas vysvětlují poslání a motivace k té části výstavy, která nese název *Stejně obrazy – jiné dějiny*:

Na současné výstavě, věnované fenoménu mystifikace a fikce v umění 19. století, lze shlédnout rovněž soubor historických maleb, zachycujících vesměs notoricky známé „osudové okamžiky“ z dějin národa a země. Tyto obrazy jsme opatřili pozměněnými názvy a stručnými komentáři, zakládajícími na možnost jiného, mnohdy přímo opačného výkladu jejich obsahu.

Na rozdíl od části první, kde figurují výhradně ilustrace k Rukopisům, se zde kupodivu žádný motiv z Rukopisů nevyskytuje. Zato se v příslušné části katalogu praví toto:

Nikdo z malířů 19. století od nichž dodnes čerpáme vizuální konkretizaci české minulosti přece nebyl sám očitým svědkem minulých dějů, aby je mohl dokumentárně zachytit. Tradice ale vykonala své a většina veřejnosti ještě hluboko do 20. století vnímala jejich obrazy téměř jako autentický pramen. Slovanský pravěk tak byl nahlížen optikou rukopisných podvrhů ještě dlouho po jejich odhalení ...

Je třeba litovati, že zde chybí informace, byť i fiktivní, kdy k odhalení došlo a kdo nese největší zásluhy. Výstava vzbuzuje dojem, že se zde usiluje o využití zcela přirozené fikce, která je vlastní snad každému uměleckému dílu, k podpoře hypotéz o mystifikaci zcela jiného druhu, kterou se nepodařilo prokázat vědeckými důkazy. Nastupuje tedy humor:

Z toho důvodu předkládáme řadu historických obrazů, které jsme opatřili odlišnými, někdy i záměrně provokativními názvy. Nezastíráme, že jsme se při této odborné práci také dobře bavili. ... V řadě mystifikací by se samozřejmě dalo pokračovat do současnosti ... Obáváme se však, že dvacáté století by v tomto ohledu nebylo zdaleka tak zábavné jako století devatenácté.

Čtenáři je tak opakovaně sdělováno, že autorům běží hlavně o zábavu a že tu nejde o výsměch „ostudnému“ století.

Výstavní aktivity v galerii byly ještě zpestřeny přednáškovým programem. Tu úvodní, spojenou s prohlídkou přednesli její tvůrci: Vít Vlnas a Eva Bendová z Národní galerie v Praze. Na Maroldovo panorama bitvy u Lipan se zaměřil v další přednášce Roman Musil, ředitel Západočeské galerie. Vedení Západočeské galerie projevilo vstřícnost a smysl pro dialog, když v rámci doprovodných přednášek umožnilo promluvit i těm, kteří nenahlízejí 19. století „*optikou rukopisných podvrhů*“.

Latinská slova ženského tvaru, ale mužského významu

ZDENKO FRANKENBERGER DANEŠ

Před nedávnem jsem uveřejnil článek¹⁾ o českých podstatných jménech, která označují muže a mužskou činnost, ale jejich gramatický rod je ženský (*starosta, přednosta, soudce, vládce*) a vyslovil jsem domněnku, že je to možná podvědomý zbytek z dob matriarchátu. Při té příležitosti mne zaujala podobná slova v latině a řečtině, tak jsem se pokusil zjistit, zda jsou nějaké podobné souvislosti mezi pohlavím a gramatickým rodem podstatných jmen latinských a řeckých. V řečtině jsem teprve na začátku výzkumu, ale latina už naznačuje zajímavé vztahy, které se pokusím v tomto článku naznačit. Jelikož však všeobecná znalost latiny v dnešní době je menší než tomu bylo v dobách dřívějších, načrtnu napřed něco z latinské mluvnice, aby čtenář snadněji pochopil o co jde.

Stejně jako v češtině, latinská podstatná jména mají rod (mužský, ženský a střední), číslo (jednotné, množné a nepatrné zbytky čísla podvojného) a sedm pádů. (V klasickém období šestý a sedmý pád splynuly, a ze sedmého zůstaly jen trosky.)

Stejně jako v češtině, latinská přídavná jména mají rod, číslo a pád, a v těch se shodují se svým podstatným jménem. A stejně jako v češtině, ne všechna podstatná a přídavná jména se skloňují stejně. Latina dělí svá podstatná jména na pět deklinací.

V první deklinaci jsou jména zakončená na *-a*: *puella* = *dívka*, *femina* = *žena*, *porta* = *brána*. Tato slova jsou převážnou většinou rodu ženského, některá jsou rodu mužského, žádné není rodu středního.

Ve druhé deklinaci jsou slova zakončená na *-us*: *dominus* = *pán*, *servus* = *služebník*, dále slova na *-r*: *puer* = *chlapec*, *vir* = *muž*, a slova zakončená na *-um*: *verbum* = *slovo*, *oppidum* = *hradště*. Slova zakončená na *-us* a *-r* jsou většinou rodu mužského, některá (názvy měst, rostlin a drahokamů) jsou rodu ženského. Slova na *-um* a několik slov na *-us* jsou rodu středního.

První a druhá deklinace si jsou příbuzny potud, že se přídavná jména přispůsobují také deklinaci doprovázeného jména podstatného. Příklad:

¹⁾ Daneš Z.F.: Prošli Češi obdobím matriarchátu? *Zprávy České společnosti rukopisné VII/8* (18. ledna 2013), s. 178–181.

magnus, magna, magnum = *velký, velká, velké*
porta (I. dekl.) = *brána*
fluvius (II. dekl.) = *proud*
magna porta (I. dekl.) = *velká brána*
magnus fluvius (II. dekl.) = *velký proud*
video magnam portam = *vidím velkou bránu*
video magnum fluvium = *vidím velký proud*

V třetí deklinaci je zmatek. Jsou tam jména rodu mužského (*homo* = *člověk*, *rex* = *král*), ženského (*lex* = *zákon*, *mater* = *matka*) i středního (*carmen* = *báseň*, *iter* = *pochod*), ale koncovky nám většinou nepomohou s gramatickým rodem, často ani s číslem, ani s koncovkami ostatních pádů. Pro nás jsou důležité dvě věci. Předně to, že některé koncovky jsou jakousi výsadou rodu ženského: *-io*: *oratio* = *proslav*, nebo od mužského *victor* = *vítěz* koncovkou *-rix* je vytvořena *victrix* = *vítězící ženská bytost*. A dále to, že v této třídě opět máme některá trojvýchodná přídavná jména, která nám pomohou určit pohlaví nebo gramatický rod podstatného jména, ke kterému se vztahují. Tak například

acer, acris, acre = *ostrý, ostrá, ostré*
gladius = *meč*
securis = *seker*
acer gladius = *ostrý meč*
acris securis = *ostrá seker*

Ve čtvrté deklinaci jsou slova na *-us*: *exercitus* = *vojsko* a na *-u*: *cornu* = *roh*. První jsou velkou většinou rodu mužského a mnohá z nich jsou odvozena od sloves: *abeo* = *odcházím*, *abitus* = *odchod*. Je tam také asi tucet slov ženského rodu, ale nezdá se, že by byla významově příbuzná.

V páté deklinaci jsou slova zakončená na *-es*: *res* = *věc*, *dies* = *den*. Jsou většinou rodu ženského, některá mužského, žádná středního. Ani čtvrtá, ani pátá deklinace nemají žádná přídavná jména a neposkytují materiál k našim úvahám, tak se jimi nebudeme zabývat.

Lze tedy všeobecně říci, že latinská podstatná jména zakončená v prvním pádu jednotného čísla na koncovky *-a*, *-io*, *-rix* označují bytost pohlaví ženského, **až na výjimky**. Podívejme se tedy na tyto výjimky. (Jelikož se k těmto slovům budeme neustále vracet, zavádím pro ně symbol MŽ.)

- I. Našel jsem pouze dvě slova mužského rodu zakončená na typicky ženskou koncovku *-io*: *pugio* = *dýka* a *pusio* = *chlapec*. Koncovku *-rix* jsem našel jen u vlastních jmen keltských: *Orgetorix*, *Vercingetorix*, a to jsou

asi latinské zkomoleniny. Kdo ví, jak skutečně zněla. Pro naši úvahu tedy přicházejí převážně **podstatná jména první deklinace mužského rodu.**

II. Jsou to především slova **odvozená od sloves:**

Od slovesa **ago** = *hýbati, vésti* jsem našel slovo *auriga* = *vozataj*. (Prý ve staré latině *aurea* byly otěže.)

Od slovesa **caedo** = *zabím* máme *homicida* = *vrah* a dále speciálně *fratricida*, *matricida*, *patricida*, *sosoricida*, *tyrannicida* podle toho zda zabil bratra, matku, otce, sestru nebo tyrana.

Od slovesa **colo** = *pěstuji*, *obývám* nacházíme *accola* = *přistěhovalec*, *agricola* = *zemědělec*, *amnicola* = *bydlící u řeky*, *Apenninicola* = *obyvatel Apennin*, *caelicola* = *bůh*, *obyvatel nebes*, *incola* = *obyvatel*, *Lemniscola* = *obyvatel ostrova Lemnos*, *plebiscola* = *přítel prostého lidu*, *umbraticola* = *ten*, *kdo si libuje ve stínu*.

Od sloves **fugio** = *prchám* máme *herifuga* = *uprchlík*, *lucrifuga* = *ten*, *kdo opovrhuje ziskem*, *perfuga* a *transfuga* = *zběh*, *desertér*.

Od řeckého slovesa **gignomai** = *rodím se* máme *anguigena* a *serpentigena* = *zrozen z hada*, *Graiuigena* = *rodilý Řek*, *ignigena* = *zrozen z ohně*, *Januigena* a *Martigena* = *potomek Jánův a Martův*, *nubigena* = *zrozen z mraků*, *Nysigena* = *narozen v Nysě*, *Phoebigena* = *potomek boha Apollona*, *terrigena* = *zrozen ze země*, *unigena* = *jedináček*, *nebo též jediný svého druhu*.

Od slovesa **lego** = *sбірám* máme slovo *collega* = *soudruh*.

Od slovesa **peto** = *sahám*: *agripeta* = *uchvatitel země*.

Od slovesa **sequor** = *následuji*: *assecula* = *sluha*, *následovatel*.

Od slovesa **venio** = *přicházím*: *advena* = *cizinec*, *přistěhovalec*, *convena* = *přichozí*.

Od slovesa **vivo** = *žiji*: *conviva* = *host*.

III. Dále označují MŽ různé **vlastnosti a povolání**, ačkoli jde často převážně o práce mužské: *alipta* = *zápasník*, *andabata* = *otrok*, *cacula* = *vojenský sluha*, *citharista* = *hudebník*, *clepta* = *zloděj*, *coprea* = *šašek*, *dromas* = *velbloudář*, *gigas* = *obr*, *hibrida* = *kříženec*, *idiota* = *nevzdělanec*, *lixa* = *podomní obchodník*, *myropola* = *mastickář*, *nauta* = *námořník*, *poeta* = *básník*, *popa* = *kněz*, *propola* = *překupník*, *pycta* = *boxer*, *rabula* = *vzteklý advokát*, *scriba* = *pisár*, *semilixa* = *polo-překupník (nadávka)*, *stigmatias* = *otrok s vypáleným znamením*, *sophista* = *sofista*, *stoicida* = *předstíraný stoik*, *tympanotriba* = *bubeník*.

IV. Dále zde nalezneme jména **národů a kmenů**. Někdy ženský gramatický rod není nápadný v prvním pádu, ale je zřejmý v ostatních pádech. (Některá jména se vyskytují pouze v množném čísle): *Crotoniates*, *Daha*

- (skýtský kmen), *Dalmatæ, Galatæ, Gangaridæ, Garamantæ, Getæ, Numida, Persa, Pisida, Saita, Sarmata, Sauromatés, Teleboæ*.
- V. Snad obdobná jsou jména **potomků**: *Pisistriadæ, Týrrhidæ = potomci Peistrata a Týrrha*.
- VI. MŽ nacházíme mezi jmény římských **patricijských rodin**: *Agrippa, Catilina, Cunna, Cotta, Dolabella, Galba, Nasica, Scaupula, Seneca, Sulla*.
- VII. Je mnoho MŽ mezi latinskými mužskými **osobními jmény**. Jsou velkou většinou převzata z řečtiny, etrusštiny, numidštiny a jiných jazyků: *Ahala, Andabata, Atta, Epaminondas, Juba, Jugurtha, Porsena, Saburra, Surena*, ale jsou i původní jména latinská: *Fimbria, Luca, Mámurra, Numa, Proca, Sísenna*.
- VIII. Dále mezi MŽ najdeme většinu jmen římských i cizích **řek** (*Axona, Cinga, Eurotas*, atd.), **zvířat** (*anthias, saperda = druhy ryby, cerastes = rohatý had*), **rostlin** (*striptachras = indický strom, strangias = pšenice, strationes = vodní rostlina, syringias = rákos*), **hmot a látek** (*phengites = slída(?)*), *stagonias = kadidlo, stalagmias = kyselina, stylobates = podloží pod sloupy, tephrias = šedý kámen*), **větrů** (*Boreas = severní vítr, Cæcias = severovýchodní vítr*), **hor a pohoří** (*Jura, Ossa*).

Co tedy z této studie plyne? Velmi málo, možná nic. O skupině II. lze snad říci, že slovesa *ago, caedo, colo, fugio, gignomai, lego, peto, sequor, vivo* nejeví žádnou vzájemnou souvislost, ani gramatickou, ani významovou. *Gignomai* samozřejmě vyžaduje funkci ženy–matky, ale osoba, které se slovo týká, je stejně pohlaví ženského jako mužského. Snad je tedy koncovka *-a* nějakou ztrnulou archaickou formou jakéhosi podstatného jména slovesného. Totéž asi platí o ostatních skupinách.

Snad tedy jenom ta jména patricijských rodin, shrnutá ve skupině VI., dávají tušit, že tato společnost kdysi byla **matrileární**: příbuznost se odvozovala od matky. Víme, že i za republiky se ženy v patricijských rodinách těšily nesrovnatelně větší úctě, samostatnosti a snad i vlivu, než tomu bylo u mnoha jejich starověkých sousedů. Snad tedy se jejich potomci hrdě hlásili k jejímu rodu.

Mám-li pravdu, pak se dále domnívám, že je to jedno z mála dědictví, které nám zanechali Etruskové. Víme o nich velmi málo: jejich řeč dosud není rozluštěna. (Já se domnívám, že byla příbuzná dnešní baskičtině: našel jsem asi šedesát procent etruských známých slov, která mají podobný nebo spřízněný význam v řeči Basků.) Náboženství, umění i písmo přejali od Řeků. Zanechali nám jediný delší text – tak zvaný záhřebský rukopis – napsaný na plátně, do

něhož byla později zabalena egyptská mumie. Dále zanechali sedm století maleb v kryptách, kde se postupně mění představa posmrtného života z radosti, hudby a tance na démony, hrůzu a utrpení. A tisíce dekorovaných hrobů, ze kterých lze poznat, že si vážili svých žen a spořádaného manželství. Oni asi zcivilisovali ty divoké kmeny, které někdy v osmém století před Kristem vtrhly do pozdějšího Latia, znásilnily místní dívky, podrobily si místní usedlé národy a založily říši, jejíž dědictvím žijeme dodnes.

Hankův převod RKZ do nové češtiny

DANA MENTZLOVÁ

Poslední vydání Rukopisů, které uspořádal Dalibor Dobiáš¹⁾, přináší kromě staročeského znění a novočeského přebásnění Kamila Bednáře také převod do nové češtiny od Václava Hanky. Tato Hankova verze je uvedena paralelně se staročeským zněním, tedy v rozevřené knize je vždy na jedné stránce staročeský text a na sousední stránce Hankův novočeský převod.

V historii rukopisného sporu býval sice vysloven i názor (např. Josef Hanuš²⁾), že původní text Rukopisů je novočeský, a básně byly až potom přeloženy do staré češtiny. Dalibor Dobiáš však tuto myšlenku zjevně nepřijal za svou a nazývá novočeský text výslovně jako Hankův **překlad** Rukopisů. Tím uznává staročeský text za původní.

Paralelní vytištění staročeského a novočeského textu nemá jistě sloužit jen snadnějšímu porozumění. Jak uvidíme dále, Hanka nepřeložil mnohá obtížně srozumitelná slova, ale ponechal je v původní podobě, „bez ohledu na to, bude-li čtenář z toho moudřejší“³⁾. Pro snazší porozumění současného čtenáře by bylo proto vhodnější užít jiný novočeský převod Rukopisů. Nabízí se myšlenka, že zaměrem vydavatele bylo, aby čtenář porovnal obě verze.

Pokusme se tedy porovnat původní text Rukopisů a Hankův překlad. Jak již bylo řečeno, vzhledem k jiným novočeským převodům je zde na první pohled nápadná podobnost výrazů. Hanka používal pokud možno stejná slova jako originál Rukopisů. Otázka však zní, jak si dnešní čtenář tuto podobnost vyloží. Mám obavu, že neobvyklá slova v Hankově překladu bude neodborník, neobeznámený s češtinou 20. let 19. století, považovat za slova běžně užívaná v době počátku národního obrození, nebo za Hankovy speciální výrazy. Protože je velmi rozšířená představa, že padělatelem Rukopisů byl Václav Hanka, neodborník si spíš představí, jak Hanka ze své slovní zásoby skládal staročeské písně, než proces opačný: neobvyklá staročeská slova z Rukopisů se Hanka snažil vtělit

¹⁾ *Rukopisy královédvorský a zelenohorský*. Dalibor Dobiáš (ed.). Brno, Host 2011.

²⁾ Hanuš J.: Český Macpherson. Příspěvek k rozboru literární činnosti Josefa Lindy a k provenienci RK a RZ. *Listy filologické* 27, 1900, str. 109–134, 241–291, 337–356, 437–457; týž: Další svědectví vynikající účasti Jos. Lindy ve složení RKZ. *Listy filologické* 28, 1901, str. 235–267.

³⁾ Třeska K.: Hankova vydání RKZ a jejich chyby. *Zprávy České společnosti rukopisné*, II. řada, č. 5 (25. února 1940), str. 71–72, č. 6–7 (10. června 1940), str. 83–84, č. 8–9 (1. listopadu 1940), str. 92–95, č. 10 (28. prosince 1940), str. 102–103.

do nové češtiny, a to buď z neschopnosti je přeložit, nebo ze snahy současný jazyk obohatit, jak to bylo v době národního obrození běžné.

Uved'me si některé příklady. Vlevo je vždy text staročeský, vpravo Hankův „překlad“:

chmúráše se tuča po vsěm nebi	H.: chmourala se tuče po všem nebi
tako zlúti sě, vz Tatory trči	H.: Takto zlítil se v Tatory trčil
drnkachu meči jich u hrad	H.: drnkali meče jich v hrad
Vet ti zbraně vraha tvého, pojdi!	H.: Vet ti zbraně vraha tvého, pojdiž!
I kak sě zdě v cuzěj vlasti/ od jutra po večer	H.: I jak se zdí v cizí vlasti/ od jitra po večer
i im oběcati obět	H.: i jim oběcati obět'

V některých případech Hanka nepochopil význam originálu a přeložil jej slovem podobným, ale odlišného významu:

zahřeben v rovece	H.: zahrabán v hrobečku
i vracesta sě rozkošem (vraceli se kosými, různými směry)	H.: i vraceli se rozkošem
v tom temná noc posula vsiu zemiu (zahalila)	H.: v tom temná noc posula vši zemi

Snaha po zachování originálu tím pádem u Václava Hanky ústí až k nepřeložení výrazu. Je to zajímavé v následujícím případě, kdy překlad slova „tako“ je zřejmý, avšak ubráním slabiky by se narušil zvuk verše:

jak blesk hroma po nebi/ tako blesk mečév	H.: jak blesk hromu po nebi/ tako blesk mečů
--	---

Nepřeložené ponechával Hanka také složeniny (hlasonosná obět', věkožizní bozi, skřek hrózonosný, jarobujná síla, bredy vletoiččné). Je to pochopitelné, protože tato básnická pojmenování nelze v nové češtině adekvátně nahradit. Navíc význam není vždy jasný: ani dnes nemůžeme s jistotou určit význam spojení „bredy vletoiččné“; podle Enderse jde o „vrchy hojné na vodu“ a kořen *vlt-* souvisí se slovy vlna, vláha. Hanka při své naivní etymologii soudil, že jde o „vrchy v létě říčné“.

Pokud Hanka staročeský výraz přeložil, nedařilo se mu vždy zachovat básnickou hodnotu originálu:

Vzradova sě Vojmír velevele
Laskachom sě, milovachom

H.: Vzradoval se Vojmír velmi velmi
H.: V lásce jsme se milovali

Zejména je to nápadné u básnických ozdob. Tak výraz „iděže“, který uvozuje slavnostní vyjmenovávání účastníků sněmu, přeložil Hanka poněkud nelibozvučnými slovy „tam kdežto“:

iděže sú dúbaviny unie
iděže Orlicu Labe pije
iděže Trut pogubi saň lútu

H: tam kdežto jsou doubraviny krásné
H: tam kdežto Orlici Labe pije
H: tam kdežto Trut pohubil saň lítou

Ani ke zvukomalebnému místu v písni Zábój, líčícímu pronásledování prchajících nepřátel a dusot koňských kopyt, se Hankovi nepodařilo nalézt adekvátní převod do nové češtiny:

Nocú pod lunú za nimi lúto,
dnem pod sluncem za nimi lúto

H.: Nocí pod lunou za nimi lítě,
dnem pod sluncem za nimi lítě

Až komicky znějí pro čtenáře, znalého originálu, verše z písně Růže:

Večer sěděch, dlúho sěděch,
do kuropěnie sěděch

H.: Večer jsem dlouho seděla,
až kohouti zpívali

Další příklad nacházíme v písni Zbyhoň, kde koncovka *-ice* tvoří závěrečný rým „na jednéj větvi – na jednom ložici“. V nové češtině nezbylo Hankovi, než slova přeložit „na jedné větvi – na jediném lůžku“.

O náročnosti převodu RKZ do nové češtiny se přesvědčivě vyjádřil básník Kamil Bednář: „Kdyby to byl novodobý padělek z r. 1817, kdyby to byly básně napsané v básnickém jazyce, jaký měli k dispozici Hanka a Linda, a bylo to ke všemu ještě přeloženo do ‚chatrné‘ Hankovy staročeštiny, jak by pak mohly mít tu hlubinnou sílu a ryzost, tu básnickou suverénnost, jakou snad teprve překladatel může plně pocítit? Prakticky řečeno: jestliže ani my dnes nejsme dobře schopni přeložit Rukopisy zpětně do novější češtiny (a vím, proč tu mluvím v množném čísle) plyne z toho to, že by to tím méně dovedli Hanka s Lindou. Nedovedli by tedy ani rekonstruovat vlastní předpokládanou předlohu.“

Jako příklad obtížně přeložitelného místa uvádí Bednář verš z písně Jaroslav „uderí svým mečem na štít stříbrn“. Báseň Jaroslav je složena v pravidelném desetislabičném verši a ten bychom očekávali i v novočeské verzi. Jmenný tvar „stříbrn“ (se zvukomalebnou kvalitou – zvuk úderu) je však nutné prodloužit na tříslabičné „stříbrný“. Kamil Bednář označuje jako nouzové řešení svůj převod

„v stříbrný štít udeřiv svým mečem“. Václav Hanka tento oříšek vyřešil použitím neobvyklých jmenných tvarů:

uderí svým mečem na ščit stříbrn	H.: udeří svým mečem na štít stříbern
radostně snie svůj ščit čern	H.: radostně sňal svůj štít čern
v národ k rozsúzení na snem sboren	H.: v národ k rozsouzení na sněm sebrán

Zvláštní kapitolou jsou omyly Václava Hanky, vzniklé neporozuměním nebo chybným čtením. Souhrnně se těmto omylům věnoval Karel Třeska³⁾. Uvedme si zde nejvýznamnější případy:

tajno lud v hromadu zve	H.: tamo lid v hromadu zve
zamiesi sie cham jich krutym hnievem	H.: zaměšil se chán jich krutým hněvem
i zamiesichu sie voji	H.: i zaměšila se vojska
aj, prúd Pražan jarno přes zdi teče	H.: Aj, proud Pražan urno přese zdi teče
na popravu ustaviti pravdu	H.: na popraží ustaviti právo

V případě slova „tajno“ Hanka neviděl čárku, označující měkké *i* (v originále „taíno“), jde o mylné čtení. Podobně nerozeznal měkké *i* ve slově „iarno“ a místo „na popravu“ četl „na popražiu“. Výraz „zamiesiti sie“ byl v historii rukopisného sporu mnohokrát probírán. Václav Hanka našel tento výraz ve staročeské Alexandreidě, četl „zaměšiti se“ a vykládal jako „zaškaredit se“. Ve staročestíně je však původní význam slova „zamísit se, zamíchat se“ a přenesený význam „vzrušit se, rozohnit se“. Slovo „zaměšit se“, které bylo dříve Rukopisům vytýkáno jako nesprávné, tedy neexistuje a ani se v originále Rukopisů nevyskytuje.

Píseň Jaroslav z Rukopisu královédvorského vypráví o obléhání vrchu Hostýna tatarskými vojsky. Boj mezi Tatary a Moravany byl přerušen příchodem noci, protože přišla tma...

i zapřeti zraky zapolena	H.: i zahrozí oči zapálené
--------------------------	----------------------------

Tma zakryla oči nepřátel, že se navzájem nemohli vidět. Hanka zde viděl staročeské „přětiti“, tedy hroziti. K tomu poznamenal Třeska, že není řečeno, proč oči hrozily až potmě, když to mohly provádět s větším úspěchem za světla. Více smyslu zde dává sloveso „přětiti“ s významem „zahradit, zapřičít, zakrýt“.

Václav Hanka, což bychom u padělatele neočekávali, dokonce některá své chybná čtení postupem času opravoval. Tak se stalo v případě verše „roda stara Tetvy Popelova“. Brzy poté, co si Hanka spolu s Josefem Jungmannem vzali Rukopis zelenohorský k rozluštění, referoval o jejich snažení Josef Dobrovský

v dopise Puchmajerovi: „Že skladatelé starého zlomku jej lépe oddělují, čtou a lépe mu rozumějí než Vy nebo já, lze pochopiti. Jen, co s tou: **Tetvy Popelova** říci chtěli, sami dobře nevědí.“ Hanka se nejprve domníval, že RZ hovoří o dvou bratřech z větve rodu Popelova, přičemž je použit nářeční tvar „jetví“ namísto běžného „větév“. Později zjistil, že Tetva může být i osobní jméno, a čtení verše opravil na „roda starého Popela Tetvy“.

Originální text Rukopisu královédvorského a zelenohorského není rozdělen na verše a tím vznikají problémy s jeho členěním, především u písní Záboj, Čestmír a Jelen, složených nepravidelným veršem. Jedno obtížné místo z písně Čestmír se dnes člení na verše takto:

i meč jeho padáše v Pražany
jako drvo se skály;
a po horách mnoho silných dubów:
tako ke hradu sě shluče
Neklanových vojnów.

Hanka toto místo nejprve nechápal. Rozděлил slova následujícím způsobem:

i meč jeho padal v Pražany,
jako dřevo se skály a po horách
mnoho silných dubů.
Takto ke hradu se shluklo Neklanových vojsk.

Jelikož bylo vidět, že tu není něco v pořádku, provedl Hanka dodatečně opravu. Ve vydání z roku 1829 doplnil slovo „káci“:

i meč jeho padal v Pražany,
jako dřevo se skály a po horách
mnoho silných dubů káci.
Takto ke hradu se shluklo
Neklanových vojsk.

Vidíme, že ani teď není smysl dobrý. Meč nemůže bít Pražany a zároveň kácet duby po horách. Na tomto místě jde o přirovnání: jako je po horách mnoho silných dubů, tolik se shluklo ke hradu Neklanových vojsk. Je zřejmé, že Václav Hanka textu písně nerozuměl – neznal písně, které sám zfalšoval? – a nebo byl tak rafinovaný padělatel, že předstíral svoji nevědomost.

Spory o pravost Rukopisů vedou často k úvahám o psychologii Václava Hanky. Tu byl naivní a nevědomý, tu byl mazaný. Nadaný básník a zároveň

klopotný skladatel úsměvných veršů. Dnešní literární vědci na něj hledí svrchu. A přitom představa české literární vědy o vzniku Rukopisů je také úsměvná. Takto ji parafrázoval B. Spurný⁴⁾: „Musa přiletí a pošeptá takovému Hankovi, jenž posud psal jen jednoduché, idylické a konvenční písničky, že by měl napsat něco opravdu krásného, rázovitého a skutečně uměleckého, buď píseň z pravého života vytrysklou, v níž by se zračil opravdový cit a duch, nebo krásnou romanci, anebo konečně efektní, duchaplné epos, poví mu, jaký by ta která báseň měla mít obsah nebo děj, jak by po případě nějakou lidovou pověst měl doplnit, jaká neobvyklá krásná slova, obrazy a myšlenky má do básně vložit, a když to její miláček všechno podle jejího našeptání udělá odlétne a již se nikdy u něho neobjeví; autor skládá dále zase jen své obyčejné písničky.“ Na nás je, zda tomu uvěříme.

⁴⁾ Spurný B.: *Novočeské i staročeské texty RK a RZ podávají samy důkaz o pravosti těchto Rukopisů*. Praha, Nákladem Rukopisné společnosti 1933.

Život a dílo Josefa Ladislava Píče v kontextu archeologie a RKZ

JIŘÍ BERÁNEK

Josef Ladislav Píč se narodil roku 1847 v doškové chalupě přiřčené pod otcovským větrným mlýnem na okraji městečka Mšeno. Začal studovat na českolipském gymnáziu; odtud si odnesl celoživotní lásku k českým dějinám. Na Akademickém gymnáziu v Praze maturoval natříkrát z latiny a z řečtiny. Na konci 60. let 19. století patřil k posledním posluchačům profesora Erazima Vocela. Píče najdeme i v zápisech Archeologického sboru, jako dárcе starožitnosti od Kokořína (z okolí svého rodiště). Tehdy na něj působily nejvíce dějiny slovanských národů. Ze Slovanů na něj nejvíce působily ruské dějiny.

V roce 1872 se Píč stává profesorem dějepisu na gymnasiu v Mladé Boleslavi a o čtyři léta později vydává svou první vědeckou práci, o dějinách Slováků, výsledek pouti po slovenských krajích v roce 1873 (je příznačné, že tato práce vychází rusky v Petrohradě). Roku 1881 přešel na gymnasium v dnešní Reslově ulici v Praze. V Praze vychází roku 1889 první díl Píčových *Dějin národa ruského*. I středoškolským, později vysokoškolským učitelem byl dobrým a málokdy se omezil na osnovy. Jeden z jeho studentů líčil, jak učitel Píč doslova plakal dojetím, a jeho přítomní žáci také, při líčení bitvy na Bílé hoře v roce 1620.

Čím hlouběji Píč postupoval ke kořenům dějin slovanských národů, tím více potřeboval archeologii a její pomoc. Když se roku 1891 konala Jubilejní výstava, podílel se právě Píč nemalou měrou na předvádění retrospektivy pravěkých historických a uměleckých památek z českých sbírek a muzeí. V roce 1893 byla otevřena nová budova Národního muzea a v ní muselo vzniknout samostatné prehistorické oddělení. Samozřejmě prvním vedoucím tohoto oddělení musel být Josef Ladislav Píč. Známý mecenáš Hlávka byl s Píčem v dobrých přátelských vztazích. Hlávka se stává členem muzejní Stálé archeologické komise pro vyhledávání, zkoumání a ochranu českých památek; Píč je jejím jednatelem. Autorita této silné a vlivné dvojice byla téměř nepřekonatelná.

Zahraniční vědci čekají na nové pojetí, na nový obraz českého pravěku. Čekají jak v zahraničí, tak doma na důkaz schopností docenta Píče. Avšak i jeho nepřátelé, zejména doma, a vědečtí rivalové, čekají na jeho slabiny. Píčovi tehdy táhlo už na padesátku a před ním byl úkol celoživotní velikosti. A národ čekal na

novou tvář svého Muzea. Dalo by se říci, že prestiž nového muzea byla pro tehdejší vědu stejně velká jako prestiž Národního divadla. V Píčoví dozrává řešení hodné velkého člověka s odpovídajícími možnostmi. Je v té době nutný „rozsáhlý a plánovitý průzkum archeologie – hlavně ve středních Čechách“. Profesor Píč opouští muzejní sály, bere do ruky sukovitou archeologickou hůlku (na jednom konci malá motyčka a špičák, na druhém konci miniaturní rýček) a odchází na venkov. V té chvíli má podporu Národního muzea, Akademie věd a mecenáše Hlávky. Samozřejmě i podporu věrných přátel, těm se říká Píčova družina. Je to archeologické sdružení prehistoriků, jako byli Formánek, Felcman, Hellich, Požárecký, Vaněk a další. V roce 1893 tak vychází publikace *Archeologický výzkum ve středních Čechách*. Už v roce 1889 vyrazil prof. Píč do středního Polabí s úmyslem projít je celé – od Kolína k Mělníku, Poděbradsko, Kolínsko a Českobrodsko – to byly základní mozaikové kamínky k novému obrazu českého pravěku. Potom Plzeňsko, Klatovsko a povodí Lužnice.

Nevelká skupina Píčových generačních druhů, jako byli Hellich, Felcman a Schmidt, pomohla těsně před koncem 19. století splnit velký úkol: na svou dobu moderní Píčova expozice českého pravěku ve třech sálech tehdy nové budovy Národního muzea byla tak, jak ji Ladislav Píč uspořádal až do roku 1941 beze změny. Tato expozice pravěku se tak stala na dlouhou dobu kolektivním pomníkem Píčovy družiny.

Profesor Píč uveřejňoval v *Památkách archeologických* na pokračování obsáhlou historicko-archeologickou studii o Bójích, Markomanech a Češích, a stál před řešením nesnadné problematiky osídlení Čech v době časově souběžné s Římským impériem.

Pak uběhla léta. Profesor Píč pracoval stále dál jako přednosta nového prehistorického oddělení Národního muzea a spolu s archeology Hellichem a Vaňkem se podílel na založení muzea v Kolíně. Nové a nové, větší i menší archeologické výzkumy ve středních Čechách i jinde jsou obohacením pro expozice a sbírky nejen v Praze, ale i v Kolíně.

Tehdy konečně archeologie dozrává v moderní vědu. Avšak v té době, na přelomu 19. a 20. století, objevuje se v české prehistorické archeologii veliký rozpor a snad i rozkol: proti sobě stojí dvě archeologicko prehistorické školy: škola muzejní a škola univerzitní. Škola muzejní byla reprezentována hlavně prof. Ladislavem Píčem, jeho družinou a jeho stoupenci. Škola univerzitní byla reprezentována zejména prof. Luborem Niederlem. Niederle, odpůrce Píčův, uznával zejména tzv. umělecko-průmyslové metody třídění archeologického materiálu. Univerzitní škola archeologie byla stoupencem nezaujatého pozitivismu. Jan Erazim Vocel ovlivnil svým vědeckým romantismem jak samotného Píče, tak jeho družinu. Nechtěli studený pozitivismus. Profesor Píč byl v té době

především historikem. Jde mu o národy a jejich dějiny. Pravěk rozděluje na tři pokolení:

1. pokolení skrčených koster,
2. pokolení kamenných mohyl,
3. pokolení žárových hrobů.

Teprve potom přichází slovanská doba knížecí, s hroby kostrovými. Píč zdůrazňoval, že pokolení skrčených koster je konglomerátem různých kulturních celků, navzájem nesoučasných a v podstatě už je zde správně naznačeno jejich skutečné časové pořadí. Opíral se zde o výsledky bádání tehdejších německých prehistoriků. Druhý svazek Píčových *Starožitností*, *Pokolení kamenných mohyl*, neměl v roce 1900 zvláštní odezvy a spíše bylo kritizováno keltské období a jeho kultura v této knize. V tomto dílu svých *Starožitností* dospěl Píč chronologicko-archeologicky na práh slovanských dějin. Dílo bylo sice u nás tehdy kritizováno, ale v zahraničí mělo úspěch. Práce o strakonickém hradišti vyšla ve francouzštině a část díla, zaměřená na téma o žárových hrobech pravěkých vyšla v němčině. V té době byl vydán v Rusku obsáhlý výtah z celého Píčova díla. Píč v té době začínal doma pociťovat, že nesouhlas s některými jeho teoriemi a vědeckými závěry roste a začíná se vzmáhat.

V roce 1909 vyšel další svazek *Starožitností*, věnovaný době knížecí. Tento díl shrnoval archeologii slovanského období před počátkem plně středověké historie; mělo se jednat o tzv. protohistorii, období mezi prehistorií a historickým obdobím českých dějin, které již znalo písmo.

Než přistoupil Píč k dějinám slovanských počátků v Čechách, uvědomil si, že se musí vypořádat s otázkou pravosti RKZ. Rukopis zelenohorský a Rukopis královédvorský považoval Píč správně za pravé. Protože vyřešení otázky pravosti RKZ mělo pro Píče životní význam, rozhodl se k neobvyklému kroku: vypůjčil si od jednatele muzejní společnosti část originálu Rukopisu královédvorského a odjel na podzim 1911 do Paříže a do Milána, aby si vyžádal posudky předních znalců starého písma a listin. Jeden z nich byl milánský paleograf Ratti. Když prof. Píč shromáždil několik kladných posudků zahraničních odborníků, vrátil se do Prahy a napsal článek do *Národní politiky*, kde 17. prosince 1911 vyšel článek *Rukopis kralodvorský před mezinárodním soudem paleografickým obstál*. V něm Píč prohlásil: „Rukopis kralodvorský je nejen slavnostně rehabilitován, nýbrž zůstane i nadále chloubou našeho národa a důkazem jeho samostatného cítění, myšlení i jednání.“ Důvěrnému příteli Kryštůfkovi Píč tenkrát řekl: „V příštím svazku *Starožitností země české* chci citovati Rukopis kralodvorský, proto pokládám za povinnost, abych si získal neklamný důkaz o jeho pravosti.“ A chystal se na nový boj o pravost Rukopisů. Namísto odborné polemiky rozpoutala se osobní kampaň v denním tisku. Z těchto článků byl nejznámější útok proti Píčovi v novinách *Čas*, podepsaný jako „septimán J. K.“

Tento článek Píče zesměšňoval, jakož i ostatní novinové články. Žádné vědecké spory o RKZ nepropukly, ale jen osobní invektivy proti prof. Píčovi. Nejtěžší a největší ránu Píčovi zasadilo samotné Národní muzeum, o kterém si myslel, že po smrti mecenáše Hlávky mu poskytne hlavní i největší oporu. Píč nejprve předložil správnímu výboru Národního muzea posudky se žádostí o uveřejnění a zapůjčení RK k dalším expertízám. Dne 16. prosince 1911 se Píč dozvěděl, že výbor Národního muzea vůbec o tomto námětu a tématu nejednal! V této chvíli Píč nevěděl, a snad ho to ani nezajímalo, že věc byla pouze odložena do příští schůze (kvůli pozdnímu podání). V Píčově pohnuté mysli se zrodilo podezření, že jeho přípis nestál výboru za to, aby o něm jednal. Protože sám touto záležitostí doslova žil, byla to pro něj těžká rána. Bylo však ještě hůř: výbor muzea považuje jeho způsob výpůjčky RK za porušení předpisů. Tolik najednou nemohl prof. Píč unést – v tom nervovém stavu, v jakém se nacházel – bez újmy na duševní rovnováze a s depresemi. Místo vědecké diskuse přišla ke slovu doslova štvance na Píče, jako na člověka. Snažil se do poslední chvíle předstírat, že odjíždí k moři do Dalmácie. Pak odešel z muzea do svého bytu v Sokolské ulici a tam se zastřelil, v předvánoční době roku 1911.

Píčovou smrtí vlastně zanikla muzejní škola prehistorická. Nic už nestálo v cestě sjednocení české prehistorické archeologie. Univerzitní škola byla silně pozitivistická. Proti Píčově systému založenému na způsobu pohrbívání byla zaměřena na třídění keramiky (např. lid s lineární keramikou, lid se šňůrovou keramikou, volutovou keramikou, lid s kulturou keramiky vypíchané).

Profesoru Píčovi šlo o etnika, národnosti a národy. Píčův vhled a pohled byl mnohem hlubší a pravdivější než u školy univerzitní. Meta prof. Píče – pravost RKZ – a zároveň vědecké kritérium historicko-archeologické byly věrojatnější a pravdivější než suchá pozitivistická věda. Píč byl zároveň i romantik a nikdy nezapřel svého učitele, archeologa Jana Erazima Vocela, který také věděl, že RKZ nejsou falsa, ale originály. Profesor Ladislav Píč byl temperamentní a velice citlivý a citově založený muž. Byl velmi ušlechtilý člověk a byl také velký vlastenec.

Jak byl svět zklamán

JIŘÍ URBAN

V minulých Zprávách je v přehledu událostí roku 2012 uvedeno, že Národní divadlo ohlásilo premiéru inscenace režiséra J. A. Pitínského k Rukopisům, a také i pozdější oznámení M. Dočekala, že se připravovaná inscenace ruší. Zdá se mi však, že by nebylo od věci přinést v našich Zprávách k této významné události více podrobností.

Následující dokument je převzat z programu Národního divadla na sezonu 2012/2013:

NÁRODNÍ DIVADLO

PREMIÉRA

Jan Antonín Pitínský

Rukopisy aneb Královorské a Zelenohorské tajemství

Režie: **Jan Antonín Pitínský**

Dramaturgie: **Martin Urban**

Inscenace vychází z jednotlivých rukopisných děl a sleduje současně osudy domnělých falzifikátorů, jakož i ozvěny rukopisů v českém divadle a literatuře. Je to dramatický příběh z Rukopisů i Rukopisů. Jde o díla, která se stala jakýmsi základem a také stigmatem českého písemnictví, duchovního i politického života. Úchvatná básnická díla a stejně úchvatný jejich příběh. Není jiné scény, která se v Čechách musí ujmout tohoto příběhu, než je právě Národní divadlo. Úkolu se zhostil „divadelní básník“ J. A. Pitínský. Autor několika divadelních her, básnických sbírek a románů se opět vrací na jeviště Národního divadla nejen jako režisér, ale i jako dramatik.

Světové premiéry 5. a 6. dubna 2013
v Národním divadle

Níže uvedené prohlášení Michala Dočekala pak bylo zveřejněno v čísle 3 (listopad 2012) bulletinu Národní divadlo:

Vážení diváci,

dovolte mi v úvodu trochu bilancovat. Minulá sezona byla pro Činohru Národního divadla mimořádně úspěšná. S představením *Věc Makropulos* (režiséra Roberta Wilsona) jsme hostovali na Festivalu národních divadel v jihokorejském Soulu a v Neapoli, s inscenací *Co se stalo, když Nora opustila manžela* na mezinárodních festivalech ve Varšavě, Sarajevu a v Bogotě a s *Blackbirdem* v italském Cividale. Taková prezentace Činohry ND nemá v dějinách Národního divadla obdoby. S Robertem Wilsonem jsem se domluvil na další spolupráci, stejně jako s Gáborem Toppou, který režíroval Ionescova *Nosorožce* na Nové scéně. Až potud se mi tedy dařilo to, co jsem prezentoval ve svém projektu, kterým jsem se ucházel o post šéfa Činohry, tj: prezentovat českou kulturu v zahraničí a zvát do Činohry ND zahraniční režiséry.

Tím končím kladné bilancování, protože následující informace se bude vinout v intencích zcela jiných, mně mimořádně nepřijemných. Rozpočtové škrty nám totiž nedovolí realizovat některé z připravených titulů.

Budeme muset zrušit další spolupráci s Robertem Wilsonem, který pro nás již připravil podstatný základ projektu „1974“. Tato inscenace byla koncipována jako mezinárodní spolupráce, inspirovaná Haškovým *Švejkem* a Krausovými *Posledními chvílemi lidstva*.

Dalším titulem, který bude muset Činohra ND zrušit, je inscenace Kafkovy *Ameriky*, kterou měl režírovat mezinárodně oceňovaný maďarský filmový a divadelní režisér Kornél Mundruczó (jeho film byl uveden v Cannes, jeho poslední inscenace *Hanba* z Wiener Festwochen objela Evropu, jeho starší režie podle Sorokinova *Ledu* nadchla před dvěma lety mezinárodní divadelní festival v Plzni a stále je na repertoáru maďarského ND). Budeme muset zrušit koprodukcii

s izraelským Národním divadlem HABIMA, kterou jsme dva roky připravovali. Velký otázník leží nad naším hostováním ve Varšavě, i nad reciproční návštěvou polského ND u nás. Vzhledem k tomu, že v Praze varšavské národní divadlo – Teatr Narodowy nehrálo víc než půl století, je to vlastně pokračování této neblahé tradice...

Z domácích režisérů budeme muset zrušit dohodnutou režii J. A. Pitínského, který pro Činohru ND připravoval inscenaci *Rukopisy*. Původní text vznikl na základě objednávky Činohry ND a zkoumá a pozoruhodný nejen literární, ale i společensko-politický fenomén. *Rukopisy* byly konstitučním prvkem českého umění i společnosti kolem poloviny devatenáctého století, ale na jeho konci se staly neméně zásadním předmětem sporu a zápasu. Historie rukopisů je zajímavá nejen historicky, ale patří i k naší současné identitě. Omlouváme se, ale na důstojnou realizaci už nemáme peníze.

V listopadu představíme naši novinku: Moliérova *Pána z Prasečkova*, na kterého se můžeme těšit jako na komedii i jako na neobvyklý žánr comédie-ballet, což byl na dvoře Ludvíkové oblíbený typ divadelní podívané. Originálním tvarem se nechala inspirovat i režisérka Hana Burešová a skladatel Vít Zouhar. Vzniká inscenace velice nevšední a velice zábavná. Přijďte se na ni podívat do Stavovského divadla.

I přes složitou situaci vyjedeme ve stávající sezóně do světa: domluvené je hostování v MCHATu v Moskvě, v Alexandrinském divadle v Petrohradu. Některé projekty snad půjdou odložit a realizovat později. Hlavně neustaneme v úsilí dělat divadlo, které bude bavit Vás diváky a najde svoje místo i ve světě!

Michal Dočekal
umělecký šéf Činohry ND

S finančními problémy kolem Rukopisů se nesetkáváme prvně. Před dvaceti lety se tento fenomen objevil na scéně Národního muzea. Tehdy se nepodařilo najít finanční prostředky, aby tzv. Protokoly o zkoumání Rukopisů Ivanovovým týmem mohly být vydány tiskem v úplnosti.

Recenze

Rukopisy Královédvorský a Zelenohorský. Dalibor Dobiáš (ed.). Host, Brno 2011, 324 str. ISBN 978-80-7294-415-6.

Je potěšitelné, že v roce 2011 vyšly Rukopisy královédvorský a zelenohorský v edici Česká knižnice. Tato edice si klade za úkol vydat základní fond českého písemnictví a dotiskovat knihy tak, aby byly čtenářům stále dostupné. V České knižnici vyšlo dosud přes šedesát svazků, například *Sít' víry* Petra Chelčického, *Středověké legendy o českých světcích*, básně Josefa Václava Sládka či vybrané prózy Josefa Čapka.

Rukopisy připravil k vydání PhDr. Dalibor Dobiáš, Ph.D, pracovník Ústavu pro českou literaturu, oddělení pro výzkum literatury 19. století. V knize nalezneme překlad Kamila Bednáře z roku 1961, který je zařazen hned na začátku jako snadný vstup do rukopisné problematiky pro současné čtenáře. Následuje původní znění Rukopisů (transkripce na základě Flajšhansova vydání z roku 1930) paralelně s překladem Václava Hanky. Zde se mohou naplno rozjet úvahy, zda Hanka nejprve složil text v nově češtině a potom překládal do staročeštiny, či zda staročeské znění je básničtější a Hankův překlad je pouze odrazem. Při srovnávání je dobré si uvědomit, že Hanka mnohdy překládal Rukopisy „otrocky“, aniž by hledal současný výraz (viz známý příklad „chmúráše se tuča po všem nebi“, Hanka: „chmourala se tuče po všem nebi“).

Vydání textu je doplněno obsáhlým komentářem Dalibora Dobiáše, shrnujícím historii Rukopisů od doby nálezů do současnosti, a slovníčkem staročeských výrazů. Ohledně pravosti či stáří Rukopisů čteme v komentáři, že od 80. let 19. století vědecká obec v širokém konsenzu středověký původ Rukopisů odmítá a datuje obě památky do poloviny prvního desetiletí 19. století, doby krátce předcházející jejich nálezů. Obvyklým závěrem zvláště humanitních věd je, že Rukopisy a další památky s nimi spojované stojí mimo kontext doby svého údajného vzniku, spojují časově vzdálené jevy, a obsahují prvky jinde nedoložené i průkazně imitační. Méně souhrnné výsledky přinesly vědy přírodní, třebaže i na tomto poli zazněly skutečnosti proti středověkému původu. Uvedeným vědám se nepodařilo přinést důkazy, že RKZ vznikly dříve než na začátku 19. století.

Přes tyto opatrné formulace je z dalších sdělení vidět, že autor komentáře považuje Rukopisy za padělky. Dalibor Dobiáš zmiňuje některé argumenty, ale

neposuzuje je, ani nesrovnává, a pro podrobnější informaci odkazuje na *Lexikon české literatury, Sborník RKZ – Dnešní stav poznání*, protokoly Ivanovova týmu ve *Sborníku NM a Fakta o Protokolech*. Nepokouší se postavit proti sobě argumenty pro stáří a pro padělanost Rukopisů, nechává je volně smíšené, respektive některé argumenty pro pravost vůbec neuvádí (Jižní brána). Za otevřenou považuje Dobiáš otázku hlavních původců díla se zasazením do obrozenského i nadnárodního kontextu, jak je polemicky formuloval mj. Karel Krejčí. Také roli Františka Horčíčky, autora „velmi úspěšných výtvarných falz“ má za dosud otevřenou otázku.

Podrobněji se Dobiášův komentář věnuje jazyku RKZ, jež charakterizuje spíše jako směsici různorodých prvků vícera období s umělými archaizacemi, než jako dílo z 12., 13. anebo 14. století. Také uvádí, že obhájci poukazovali na východočeské a moravské jazykové jevy, naproti tomu M. Komárek vytkl přehlášku $o > e$, k níž docházelo v západočeském prostoru. Zde bych ráda zdůraznila, že Rukopisy spadají do žánru orální poezie, což Dobiáš vůbec nezmiňuje. V některých dílech orální poezie (Píseň o Hildebrandovi, Beowulf) se vyskytuje míšení různých dialektů a jiné jazykové neobvyklosti, aniž by vyvolávaly úvahy o padělanosti. Přirozeně, při ústním tradování písně absorbovaly jazyk více oblastí a delšího časového období. V poslední době si této zvláštnosti orální poezie všiml David L. Cooper (v časopise *Česká literatura* 1/2012), který napsal: „Rukopisy přitom neměly, podle mého názoru, staročestně jednoduše odpovídat.“ Dle Coopera vytvářeli Hanka a Linda český epický jazyk dle modelu řečtiny, podle homérské epiky, „která je v řadě případů založena na zvláštní směsici řeckých dialektů“. Ukazuje se tedy jasně, že při posuzování Rukopisů je nutno brát do úvahy vlastnosti žánru, jak činil již Julius Enders ve svém Jazykovědném a Estetickém rozboru.

Ve druhé části komentáře, kterou tvoří historický přehled rukopisného sporu, se Dobiášova pozornost nejprve soustředí na osobu Václava Hanky, který vystoupil se zdařilými imitacemi jihoslovanské, ruské a české lidové tvorby a do edice Hradeckého rukopisu doplnil třicet veršů v duchu památky. Dobiáš zdůrazňuje význam imitace pro české obrození, čímž nepřímou naznačuje, že Hanka v písních Rukopisů napodoboval ruské či jiné lidové písně. V duchu této teorie označuje Píseň vyšehradskou jako gessnerovskou idylu (Hanka přeložil Gessnerovy idyly).

Nadšené přijetí Rukopisů v první době po nálezů však neznamenalo, že by je čeští básníci začali přímo napodobovat. Jak říká komentář: „Málokterý básník se vůči RKZ nevymezuje a nepřijímá z něho pro svou tvorbu. Přitom však jen v nemnoha případech lze hovořit o skutečných, komplexních následovnicích jejich textů, zvláště pokud jde o epiku a skladby lyrickoepické.“ Zbývá si tu položit otázku, zda obrozenečtí básníci ztratili zájem o napodobování, nebo prostě nebyli schopni Rukopisy napodobit.

Při zhodnocení významu publikace Palackého a Šafaříka *Die ältesten Denkmäler* je použita poněkud nešťastná formulace, že autoři některé vlastní soudy relativizovali. Z připojeného odkazu je zřejmé, že označením „Palackého námitky k Cordovu rozboru“ míní Dobiáš Palackého upozornění, že inkoust RZ musí kromě tříslovin a železa obsahovat ještě neznámé činidlo, způsobující zelenou barvu. Toto správné upozornění nijak nevyvrací ani nerelativizuje výsledky Cordova rozboru, pouze je doplňuje.

Ne zcela jasný postoj projevuje Dalibor Dobiáš ke zkoumání Písně vyšehradské roku 1857 v Muzeu. Nejprve uvádí, že MPKV byla tehdy označena za padělaný palimpsest, „podobně, jak dokládá svědectví P. J. Šafaříka, PVyš“. Toto Šafaříkovo „svědectví“ byl ve skutečnosti soukromý dopis, kde Šafařík psal, že při zkouškách žalostně propadly dva zlomky. Píseň vyšehradská není v dopise jmenovitě uvedena. Že takovou větu v soukromém dopise nelze považovat za vědecky potvrzený fakt, zdůraznil Mareš v Pravdě o Rukopisech (Mareš soudil, že řečené dva zlomky byla MPKV a píseň Jelen na druhé straně pergamentu). Dobiáš Marešovu argumentaci uznává, což vidíme ze slov: „Spisy Marešovy mají cenu, především pokud jde o námitky proti příliš samozřejmým, z perspektivy moderní vědy nedostatečně popsáním důkazům (např. zkoumání Pvyš roku 1857).“ Přesto na konci knihy ve slovníčku čteme, že středověký původ Písně vyšehradské „byl roku 1857 vyvrácen“.

Nesprávným směrem by mohlo čtenáře svést hodnocení přínosu Feifalika: „Feifalikova cenná zjištění, k nimž se vrátila pozdější odborná diskuse o RKZ (zejména pokud jde o nepřítomnost stop vývoje v textech, jež patrně neměly vzniknout ve stejné době, a různé anachronismy)...“ Mimochodem, takřka zakukleně, zde autor říká, že v textech RKZ nejsou patrné stopy vývoje, ačkoli písně neměly vzniknout ve stejné době. Není tomu tak, jak se můžeme přesvědčit studiem *Jazykovědného rozboru* od J. Enderse, kde jsou rozděleny písně RK na starší a mladší a kde nalezneme mnohé poznatky k různému stáří jazykových jevů.

Uvedení na pravou míru by si zasloužila také poznámka o sílících pochybách Pavla Josefa Šafaříka o EJ a RZ a citát ze Šafaříkovy přednášky o dědičném právu v Čechách. Je třeba dodat, že nedostatečnou doloženost práva o prvorozenství nepovažoval Šafařík za důkaz padělanosti RZ, ale za důvod k dalšímu studiu starého práva.

Při čtení poměrně složitěho textu komentáře ovšem narazíme i na potěšitelné momenty, jako je vzpomínka Svatopluka Čecha (*Druhý květ*. Praha 1893, s. 158). „Pro Rukopis královský byli bychom podnikli všechno na světě. Vždyť víte, čím tehdyž byl každému Čechu. A také nám v konviktě byl skutečným palladiem, naší největší chloubou a nejpádnější zbraní proti německým soudruhům, kdykoliv se začali vychloubati duševní povýšeností svého národa

nad naším. Ve mnohém jiném jsme museli, aspoň v duchu, s bolestí uznati správnost jejich důvodů; ale byla jedna zbraň, která nám vždy pomáhala z tísně: drahocenný Rukopis. ... Byli jsme při těch zápasech ve výhodě nejen zdrcující číselnou převahou, takže málokterý troufal si podrážditi nás na tomto místě nejcitlivějším, nýbrž i větší znalostí věci, neboť kdežto oni pochytili leda sem tam povrchně nějakou námitku z Tagesbota, hltali jsme my v pravém slova smyslu, kde co na obranu této věci, pro nás tehdáž nejdůležitější, bylo napsáno.“

Dozvíme se i mnoho dalšího o vlivech Rukopisů na české spisovatele a na českou literaturu. K běžně uváděným autorům jmenuje Dobiáš také Aloise Jiráska (odraz Čestmíra ve *Starých pověstech českých*, povídka *Na Chlumku*).

Méně informací čtenář získá o chemických průzkumech Rukopisů. Cordův rozbor je pouze letmo zmíněn. Správnou představu o významu Bělohoubkova průzkumu si nemůže čtenář utvořit kvůli mylnému tvrzení, že Bělohoubek používal metodu „vycházející z předpokladu, že starý inkoust do pergamenu pronikl hůře než nový, a proto jej lze hůře vymývat vodou, resp. dalšími agresivnějšími látkami“. Ve skutečnosti právě dlouhá doba, která uplynula od napsání textu, umožnila, že inkoust pronikl hluboko do pergamenu. Také by bylo možné vytknout větu „jakkoli Bělohoubek později ustoupil“. Bělohoubek se ve své zprávě nevyslovil o pravosti Rukopisů, pouze vědecky přesně zformuloval výsledky svých pozorování. Na svých závěrech pak stále setrval a ani od nich nemohl jakkoli ustupovat.

V dalším textu se dočteme mimo jiné o založení České společnosti rukopisné, ale velmi málo o její odborné činnosti. Stručně je pojednán též průzkum Vojtěchův: „Jak je ovšem patrné z vyjádření V. Vojtěcha, ani soudobá chemie a fotochemie neměla možnost přesně zjistit stáří Rukopisů, spíše jen poskytnout indicie pravosti.“

Co se týká zkoumání v Kriministickém ústavu, Dalibor Dobiáš konstatuje výsledek zkoumání, že všechny rukopisy jsou palimpsesty a že v některých podvrzích byly využity zbytky původního písma. Bez jakéhokoli zpochybnění referuje o tom, že zjištěná spodní řada písmen v Rukopise zelenohorském byla jako gotická textualis formata datována do 13. století. Oponentní posudky podle Dobiáše nepřinášejí zásadní výtky zkoumáním Ivanovova týmu. Odmítnutí výsledků vědeckou radou Kriministického ústavu vysvětluje Dobiáš politickým tlakem.

Na následujících stranách jsou stručně zmíněny studie o Rukopisech z poslední doby a odraz záhady RKZ v literatuře (Urbanova *Poslední tečka za Rukopisy*, divadelní hra *České nebe*). Je udivující, že v tomto shrnutí nejsou vůbec uvedeny rozsáhlé práce Julia Enderse: *Jazykovědný rozbor*, který představuje první systematické zpracování jazyka Rukopisů, a *Estetický rozbor*, pojednávající Rukopisy jako památky orální poezie. Rovněž není ani zmíněna studie

Z. F. Daneše o možném původu Rukopisů kolem roku 1500, přinášející nový nezaujatý pohled na Rukopisy.

Dále se komentář věnuje jednotlivým básním Rukopisů. Upozorňuje hlavně na paralely s ruskými písněmi. Souvislostí s hrdinskou epikou se jen velmi zlehka dotýká. Najdeme zde také historické poznámky (Pekařův důkaz s Hrubou Skálou považuje Dobiáš za zvlášť přesvědčivý.) Jakési zmatení pojmů se přihodilo u písni Jaroslav, kde se autor komentáře domnívá, že píseň nejprve popisuje boj u Olomouce a pak události na Hostýně. O neznalosti textu Rukopisů svědčí věta: „Jen stručně a ploše je představen zejména dramatický útěk z obležené Olomouce,“ a dále: „příslušný útěk z obleženého města se jeví nepravděpodobně i pro čtyřicetikilometrovou vzdálenost k vrchu a nutnost překonat na pochodu řeku Bečvu.“ V písni Jaroslav totiž není o útěku z Olomouce vůbec řeč. Děj se odehrává nejprve na Hostýně a pak se skokově přesouvá k Olomouci, kde vrcholí vítězstvím.

Kromě toho mě udivuje přetrvávající důraz na paralely. Opakovaně je zmíněna paralela s článkem v Prvotinách roku 1815 „I nastaltě boj tuhý, jemuž jen temná noc konec učiniti mohla“. Tato věta údajně odpovídá veršům v Jaroslavu „I by bojeváno dlúho kruto, / až noc temná konec bojem zdieše“. Paralel bylo v průběhu rukopisného sporu nalezeno velmi mnoho, takže, jadrně řečeno, jedna požírá druhou.

V souhlase s Flajšhansem soudí Dobiáš, že se v písních Čestmír a Záboj vyskytují hexametry. Jak vyzval již Jakub Žytek ve své recenzi (*Česká literatura* 2/2012), toto tradované tvrzení by bylo užitečné ověřit, protože podobné slovní celky mohly vzniknout náhodou.

Jako pozitivní hodnotím uvedení citátů z ruských lidových písní, které ukazují nejen podobu s Rukopisy, ale také vřelý poetický cit v lidové poezii. Je vidět, že ve starých dobách existovalo mnoho neznámých tvůrčích osobností. Jejich působením se vytvořil osobitý styl lidové tvorby, jenž byl ve svém duchu dále rozvíjen a rozšiřován, a tak mají lidové písně podobnou poetiku, i když pocházejí z různých míst a od různých pěvců. Domnívám se, že pochopíme-li vznik takovéto „kolektivní tvorby“, rozmanité a přitom dodržující pevné zákonitosti, pochopíme i vznik našich Rukopisů.

DANA MENTZLOVÁ

Členské zprávy

Zpráva o XX. řádné valné hromadě České společnosti rukopisné

Dvacátá řádná valná hromada ČSR se uskutečnila v sobotu 27. dubna 2013 v salonku restaurace U dobré myšlenky, Trojická ulice, Praha 2. Valné hromady se zúčastnilo třináct členů ČSR.

Program valné hromady byl zahájen ve 13.15 předsedou Společnosti Dr. Karlem Nesměrákem, který po úvodním slovu přednesl zprávu o činnosti ČSR za rok 2012. Navázal jednatel společnosti Ing. Jiří Urban se zprávou o činnosti jednatele za uplynulý rok. Následovala zpráva o stavu knihovny a archivu ČSR, podaná knihovníkem Společnosti Ing. Jaroslavem Gaganem, a konečně zpráva o finančním hospodaření ČSR za rok 2012 přednesená pokladníkem Společnosti Mgr. Danou Mentzlovou. Správnost hospodaření následně potvrdil revizor Společnosti Ing. arch. Radomil Šolc. Ke zprávám Výboru ČSR nebylo připomínek.

Za nového člena společnosti byl přijat Mgr. Eduard Neupauer, Ph.D. Dále byl na období 2013–2015 zvolen Výbor ČSR ve složení:

- předseda: RNDr. Karel Nesměrák, PhD.
- jednatel: Ing. Jiří Urban
- knihovník a archivář: Ing. Jaroslav Gagan
- pokladník: Mgr. Dana Mentzlová
- revizor: Ing. arch. Radomil Šolc

V odborné části valné hromady zazněly čtyři odborné příspěvky:

- Mgr. Dana Mentzlová: *Hankův převod RKZ do novočeštiny*
- Ing. Jiří Urban: *Plzeňská výstava Svět chce být klamán*
- p. Zdeněk Šutera: *Propagace RKZ na základních a středních školách*
- Ing. arch. Radomil Šolc: *Vystoupení k RKZ ve spolku Adalberta Stiftera v Mnichově*

Dále zazněla řada drobných příspěvků a proběhla široká diskuse k rukopisnému problému.

Dvacátá řádná valná hromada ČSR byla ukončena v 16.15 hodin

KARELNESMĚRÁK

Za Marií Šolcovou

Došla nás smutná zpráva, že 16. července 2013 zesnula ve věku 90. let dlouholetá členka naší Společnosti paní Marie Šolcová. Zájem o Rukopisy a následně i členství v naší Společnosti sdílela se svým manželem ing. arch. Radomilem Šolcem. Budiž čest její památce.

VÝBOR ČSR

Pomněnka k placení členských příspěvků

Dovolujeme si připomenout všem členům ČSR jejich povinnost uhradit členské příspěvky, které jsou jediným řádným příjmem naší Společnosti a slouží zejména k hrazení výdajů za vydávání *Zpráv ČSR* a udržování webových stránek Společnosti. Roční členské příspěvky jsou již řadu let v nezměněné výši:

- výdělečně činný člen: 200 Kč
- studující, důchodci, nezaměstnaní: 100 Kč.

Členské příspěvky lze uhradit třemi způsoby:

- bankovním převodem na účet ČSR u Československé obchodní banky, účet číslo: 223 260 897/0300,
- poštovní poukázkou na adresu pokladníka ČSR: Mgr. Dana Mentzlová, U Zvoničky 45, Mirošovice, 251 66 pošta Senohraby.
- osobně pokladníkovi ČSR na každé schůzce a akci ČSR.

Dary a dobrovolné vyšší členské příspěvky jsou velmi vítány. Nejste-li si jisti o správnosti placení svých členských příspěvků, kontaktujte pokladníka ČSR Mgr. Danu Mentzlovou na výše uvedené adrese nebo dana.mentzlova@gmail.com. Děkujeme, že svoji členskou povinnost řádně splníte.

VÝBOR ČSR

Drobné zprávy

(leden 2013 – říjen 2013)

- Městská knihovna v Kadani uspořádala v úterý 12. února 2013 od 17 hodin v rámci cyklu *Večer ve věži* přednášku Ing. Jiřího Urbana *Nové poznatky ve sporu o pravost Rukopisů*.
- Nakladatelství Dauphin vydalo knihu Josef Pekař *O smysl českých dějin*, knihu „uspořádal“ historik Martin Kučera, tedy vypustil některé kapitoly původního vydání z roku 1929 a přidal nově jiné kapitoly, mj. *Rukopisy se stanoviska historického* (původně soubor článků vydaných v Národních listech roku 1927).

- Nakladatelství Čas vydalo knihu Jana Bauera *Bílá místa našich dějin aneb Dozvíme se, jak to bylo doopravdy?* Autor v jedné kapitole zkoumá „odkud se vzal Jaroslav, vítěz nad Tatary”.
- Internetový kulturně společenský časopis *Dobrá adresa* (ročník 14, číslo 2, http://www.dobraadresa.cz/2013/DA02_13.pdf) otiskl článek Mgr. Dany Mentzlové *Písně válečné i milostné – Rukopisy královédvorský a zelenohorský*.
- 33. ročník Plzeňského sympozia měl téma *Historické fikce a mystifikace v české kultuře 19. století* a proběhl ve dnech 21.–23. února 2013 ve Studijní a vědecké knihovně Plzeňského kraje. Zazněly i přednášky na Rukopisná témata, například: *První ohlasy RKZ v české a českoněmecké literatuře* (D. Dobiáš), *Druhá část RK a jeho nálezců Antonín Pflieger Kopidlanský* (M. Piša); *Autor-překladatel-padělatel v Hankově Prostonárodní Srbské muzeu a Puškinově Pěsni zapadných Slavjan* (D. L. Cooper).
- Západočeská galerie v Plzni připravila ve dnech 12. února až 5. května 2013 výstavu *Svět chce být klamán. Fikce a mystifikace v umění 19. století*. Jedna část měla název *Inspirující a provokující Rukopisy*.
- Časopis *Živá historie* (březen 2013) otiskl rozhovor redaktorky Mgr. Jitky Cíhové s předsedou České společnosti rukopisné Dr. Karlem Nesměrákem. Článek má název *Jsou Rukopisy naivní padělky?*
- Časopis *Chemické listy* (ročník 107, č.3/2013, http://www.chemicke-listy.cz/docs/full/2013_03_194-201.pdf) otiskl článek Dr. Karla Nesměráka *Historie a perspektivy hmotného průzkumu Rukopisů královédvorského a zelenohorského*.
- *Morávecký zpravodaj* (číslo 2, březen 2013, <http://www.malamoravka.cz/>) otiskl článek *Vzpomínka na Julia Enderse*, který napsala Mgr. D. Mentzlová.
- Západočeská galerie v Plzni (Pražská 13) připravila jako doprovodný pořad k výstavě *Svět chce být klamán* dvě přednášky Ing. Jiřího Urbana: *Rukopisy a staletí* (23. dubna 2013) a *Nové poznatky o Rukopisech* (30. dubna 2013).
- Spolek Adalberta Stiftera v Mnichově (www.stifterverein.de) pořádal 25. dubna 2013 v Kulturforum im Sudetendeutschen Haus v Mnichově přednášku PhDr. D. Dobiáše *Das zweite Leben der Königinhofer und Grünberger Handschrift im 19. Jahrhundert*.
- Bloggerka Mgr. Dana Mentzlová publikovala (1. července 2013, <http://mentzlova.blog.respekt.ihned.cz/>) článek *Zatmělá slova aneb ukázka z pátrání kolem Rukopisů*.

JAROSLAV GAGAN

Česká společnost rukopisná (založena 1932)

Jugoslávských partyzánů 21, 160 00 Praha 6

e-mail: rkz@rukopisy-rkz.cz

IČO: 492 801 80

Bankovní spojení:

ČSOB, č. ú.: 223 260 897/0300

WWW stránky o RKZ:

<http://www.rukopisy-rkz.cz/>

WWW stránky ČSR:

<http://www.rukopisy-rkz.cz/csr/>

Elektronická konference o RKZ:

rkz-l@kix.fsv.cvut.cz

Zprávy České společnosti rukopisné

ISSN 1213-9033

Řada VII, číslo 9, vyšlo: 4. listopadu 2013.

MK ČR E 13420

Vydává Česká společnost rukopisná, Jugoslávských partyzánů 21, 160 00 Praha 6.

E-mail: rkz@rukopisy-rkz.cz. On-line přístupno na <http://www.rukopisy-rkz.cz/csr/>.

Vychází nepravidelně, nejméně dvakrát ročně. Rediguje RNDr. Karel Nesměrák, Ph.D.